

Strijdbare vrouwen in films

Stageproject door Bart Rosseels

Elizabeth I: Biografie

Anna Boleyn,
kunstenaar onbekend

Hendrik VIII, Hans Holbein de Jongere,
1536-1543

Elizabeth Tudor werd op 7 september 1533 geboren als dochter van de Engelse koning Hendrik VIII en Anna Boleyn. Het feit dat ze een meisje was, was een grote teleurstelling: Hendrik VIII had zich afgekeerd van de rooms-katholieke Kerk om van Catharina van Aragon te kunnen scheiden en met Anna Boleyn te huwen, die hem een mannelijke troonopvolger moest schenken.

Hendrik VIII bleef naarstig zoeken naar een troonopvolger. Hij is beroemd geworden om zijn zes huwelijken, die slechts één doel hadden: een mannelijke troonopvolger produceren. In 1536 verstootte hij Anna Boleyn, hij liet haar zelfs terechtstellen, en verklaarde Elizabeth tot bastaard, net zoals Mary. Vreemd genoeg is Elizabeth haar hele leven lang officieel een bastaard geweest. Men liet deze kwestie liever rusten. Uiteindelijk had Hendrik succes en schonk Jane Seymour hem een zoon: Edward. Elizabeth kreeg een Renaissanceopvoeding en leerde Latijn, Italiaans, Frans en Grieks. Tot aan haar dood heeft ze werken in het Engels vertaald, wat zowel haar humanistische opvoeding als haar intellectuele capaciteiten bewijst.

In 1547 stierf Hendrik VIII. Hij werd opgevolgd door zijn minderjarige zoon Edward VI. Elizabeth kwam in het huishouden van Katherine Parr terecht, een ex-vrouw van haar vader. Parr was inmiddels gehuwd met Thomas Seymour, die zijn sociale positie had trachten te verbeteren door één van beide Tudor-prinsessen te huwen. Wat er precies gebeurd is, is moeilijk te achterhalen, maar zeker is dat Seymour Elizabeth probeerde te versieren. Parr loste de situatie op door Elizabeth weg te sturen. Er deden geruchten de ronde over een affaire tussen Elizabeth en Seymour. De bronnen die verhalen over de maanden van Elizabeth in het huis van Parr en Seymour, zijn echter eenzijdig en dus weinig betrouwbaar.

In 1553 stierf Edward VI. Hij werd opgevolgd door Mary, dochter van Hendrik VIII en Catharina van Aragon. Mary was katholiek en wou de pauselijke suprematie over de Engelse Kerk herstellen. In juli 1554 huwde ze met de katholieke Spaanse koning Filips II en bracht de Engelse Kerk opnieuw tot het rooms-katholicisme. Er ontstond een brede, protestantse oppositie tegen de katholieke koningin. Het protestantisme van Elizabeth leverde haar de populariteit van het volk én de achterdocht van haar zus op. In 1554 smeedden protestantse edelen een samenzwering tegen Mary. Het doel was Mary afzetten en Elizabeth op de troon zetten. Waarschijnlijk heeft Elizabeth geen rol gespeeld in deze samenzwering, maar toch kwam ze enkele maanden in de Tower terecht. Daarna kreeg ze huisarrest. In haar ijver om het rooms-katholicisme opnieuw in

Queen Mary Tudor of England,
Anthonis Mor van Dashorst, 1554

te voeren in Engeland, ontketende Mary een ware heksenjacht op de protestanten. Het leverde haar de bijnaam *Bloody Mary* en de haat van de bevolking op. Het feit dat Elizabeth in deze woelige jaren wist te overleven én voor het volk de hoop bleef voor een herstel van het protestantisme, bewijst haar politieke capaciteiten.

Mary Tudor stierf in 1558 kinderloos. Op 15 januari 1559 werd Elizabeth gekroond tot koningin van Engeland en Ierland. Ze vaardigde snel de Act van Suprematie uit, waardoor de monarch het hoofd van de Engelse Kerk werd. Het protestantisme werd dus hersteld. Alle clerici moesten een eed van trouw zweren waarin ze de suprematie van de Engelse vorst erkenden. Dit was onaanvaardbaar voor de katholieken. De (katholieke) clerici die de eed van trouw weigerden, werden uit hun ambt ontzet.

De eerste jaren van haar regeerperiode werden gekenmerkt door de oorlog met Frankrijk in Schotland. Het werd een succes voor de Engelse troepen. Het Verdrag van Edinburgh in 1560 maakte een einde aan die oorlog. Mary Stuart, die ook aanspraak kon maken op de Engelse troon en de echtgenote was van de Franse koning Frans II, moest haar aanspraken opgeven. Na de dood van haar echtgenoot trok Mary naar Schotland als koningin van dat land. In Engeland was er de Dudley-affaire. Toen Amy Dudley, de vrouw van Elizabeth's favoriet Robert Dudley, stierf, wou Elizabeth met Robert Dudley huwen, maar er deden de wildste geruchten de ronde over de dood van Amy Dudley, wat de huwelijksplannen in de war stuurde.

Elizabeth heeft nog een tweede maal op het punt gestaan te huwen. In 1578 werden onderhandelingen gestart met de hertog van Alençon, die twintig jaar jonger was dan zij. Het was zowat haar laatste kans: ze was reeds 45 jaar. Ongetwijfeld was ze van plan met hem te huwen. Ze kuste hem publiekelijk op de mond, gaf hem een ring en kondigde het huwelijk aan. Toch is het huwelijk niet doorgegaan, omdat een sterke protestantse oppositie zich tegen het huwelijk uitsprak in de vorm van massaspektakels, toneelstukken en pamfletten. De sterke man achter de oppositie was Robert Dudley. Toen John Stubbs een pamflet schreef tegen het huwelijk, werden van hem en zijn handlanger de rechterhand afgehakt. De menigte sprak zich echter uit tegen de straf voor beide mannen. Het huwelijk verloor alle steun en werd afgeblazen door Elizabeth.

Elizabeth was een protestantse monarch, maar had een hekel aan religieus extremisme. In religieuze kwesties verkoos ze de weg van de tolerantie. Ze probeerde een middenweg te bewandelen tussen katholieken en protestantse extremisten. Persoonlijk was ze religieus conservatief. Ze was bijvoorbeeld tegen klerikale huwelijken, maar omdat dit ondertussen ingeburgerd was onder protestanten, stond ze toe dat priesters huwden. Tijdens de regeringsjaren van Elizabeth werd het Europese vasteland verscheurd door religieuze oorlogen. Engelse protestanten drongen er bij Elizabeth voortdurend op aan hun geloofsgenoten militair te hulp te snellen, maar Elizabeth stond hier afkerig tegenover. In de tweede helft van haar regering won de Contra-Reformatie aan kracht, en paus Pius V excommuniceerde haar in 1570. Hierdoor nam de druk van de protestanten op hervormingen toe. Elizabeth gaf hier gedeeltelijk aan toe. Op het einde van haar regering bereikten het anti-katholicisme en de processen tegen kettters een hoogtepunt.

In haar buitenlandse politiek verkoos ze diplomatie boven oorlog. Het grootste gevaar was de aanval van de Spaanse Armada op Engeland in 1588. Het werd tevens haar grootste overwinning. In de beginjaren van haar regering ging de grootste dreiging uit van Mary Stuart, de koningin van Schotland, die ook aanspraak op de Engelse troon kon maken. In 1568 werd Mary Stuart het grootste binnenlandse gevaar: nadat ze van de

troon gestoten was in Schotland, vluchtte ze naar Engeland. Vanaf dan braken er regelmatig opstanden uit van katholieke edelen, die Mary op de Engelse troon wilden plaatsen. Toen in 1586 de medeplichtigheid van Mary aan de Babington Plot onomstotelijk bewezen werd, kon Elizabeth niet anders meer dan Mary te laten terechtstellen. Toch stelde ze de ondertekening van het doodsbevel steeds uit, totdat Mary in 1587 terechtgesteld werd zonder uitdrukkelijk bevel van Elizabeth.

Mary, Queen of Scots, onbekend, c. 1620

De laatste jaren van haar regering waren nog erg turbulent. In 1594 brak een opstand uit in Ierland. In 1599 stuurde Elizabeth Essex als commandant naar Ierland. Robert Devereux, de graaf van Essex, was haar favoriet geworden na de dood van Robert Dudley. Hun relatie was stormachtig: ze maakten vaak ruzie, maar Elizabeth vergaf hem telkens snel. Essex was oorlogszuchtig; hij had het ridderschap verworven op het slagveld. Dit botste met het pacifisme van Elizabeth. Na zijn militaire overwinning te Cadiz werd Essex zeer populair, hij werd gevierd en bewonderd als grote generaal. Hij was de eerste favoriet van Elizabeth die ook populair was bij het volk en was zelfs een bedreiging voor de populariteit van Elizabeth. In Ierland sloot Essex echter een verdrag met de rebellen en hij verliet Ierland tegen het bevel van Elizabeth in. Ditmaal hielp zijn charme niet: Elizabeth zat aan zijn inkomsten om hem een lesje te leren. Essex plande een opstand. Hij wou het hof innemen en Elizabeth dwingen hem Protector van Engeland te maken. Hij rekende op de steun van de bevolking. Londen bleef echter massaal loyaal aan Elizabeth. De propaganda van Elizabeth bewees zijn succes: ze bleef veel populairder dan haar beste generaal. Essex werd gevangen genomen en ter dood veroordeeld. In 1601 werd hij terechtgesteld.

Robert Devereux, 2nd Earl of Essex, Marcus Gheeraerts de Jongere, c. 1596

King James I of England, Paulus van Somer, 1616-1621.

In 1603 werd Elizabeth ziek. Ze had nog steeds geen troonopvolger aangeduid. Vlak vóór haar dood vroeg men haar nogmaals wie er haar moest opvolgen. Men vroeg of koning James VI van Schotland haar moest opvolgen. Elizabeth had moeite met spreken en gaf met een teken van haar hand haar goedkeuring. Enkele uren later stierf ze. James VI werd als James I de nieuwe koning van Engeland.

Bibliografie

- BASSNETT, S. *Elizabeth I: a feminist perspective*, Oxford-New York-Hamburg, 1988.
- DORAN, S. *Monarchy and matrimony. The courtships of Elisabeth I*, Londen-New York, 1996.
- HIBBERT, C. *The Virgin Queen: the personal history of Elizabeth I*. Londen, 1990.
- NEALE, J.E. *Queen Elizabeth I*, Londen, 1934.
- WILLIAMS, N. *Elizabeth I. Queen of England*, Londen, 1971.